

E. A. Virtanen 60-vuotias

Syyskuun 29. päivänä 1957 täytti 60 vuotta suomalais-ugrilaisen kansatieteen henkilökohtainen professori **ERIK ANTON VIRTANEN**.

Tultuaan ylioppilaaksi Turun Klassillisesta Lyseosta 1916 E. A. Virtanen alkoi opiskella yliopistossa pääaineinaan Suomen ja Skandinavian historia sekä suomalais-ugrilainen kansatiede. Jo ylioppilana hän ryhtyi suuren opettajansa U. T. Sireliuksen rohkaisemana itsenäisesti raivaamaan tutkimusalaansa lähinnä suomalais-karjalais-lappalaisen yhteiskunnallisten tapojen ja kansanomaisen tapaoikeuden kerääjänä, tutkijana ja julkaisijana. Tähän tehtävään hän on keskitetysti omistanut

— monista taloudellisista ja terveydellisistä vaikeuksista huolimatta — kaikki työvuotensa.

E. A. Virtasen ensimmäinen kerräys- ja tutkimusmatka suuntautui Suomen lappalaisten pariin jo v. 1921. Lappalaiset ovat olleet edelleen hänen tutkimustensa kohteena kymmenkunnalla eri matkalla vuosina 1928—1955. Repolassa Virtanen työskenteli jo 1921 ja toisen maailmansodan aikana Keski-Aunuksessa; Virossa, lähinnä setukaisten parissa, hän oli 1922. Luonteenomaista Virtasen tieteelliselle työskentelylle ovat kenttätöiden lisäksi olleet perusteelliset arkistotutkimukset, jotka ovat ulottuneet Valtionarkistomme vanhimmissa tuo-

miokirjoista Lapin tuomiokunnan, Härnösandin, Tromssan, Upsalan ja Tukholman arkistojen kokoelmiin saakka. Mutta hän ei vain ole kyselyillään kuulustellut vanhoja naisia ja miehiä ja lukenut tuhansia sivuja asiakirjoja, vaan hän on myös samalla perehtynyt valtavaan etnologiseen kirjallisuuteen vanhimmista julkaisuista lähtien. Ja tulokset ovat hyvät. Siitä todisteena on runsas julkaisujen määrä, yhteensä noin 1600 sivua.

Nuorelta tutkijalta, joka alallaan haluaa perusteellisesti tietää kaiken, viralliset opinnot edistyvät hitaasti. Niinpä E. A. Virtanen päätti ylioppilaskautensa 21 lukukauden jälkeen filosofian kandidaatin tutkintoon 1926 ja maisterikautensa vielä useamman vuoden jälkeen liseniaatin tutkintoon 1950. Dosentiksi hän tuli jo seuraavana vuonna ja ennätysajassa henkilökohtaiseksi professoriksi 1953. Mutta mielestämme väitöskirjan arvoisen tutkimuksen »Pöytyän kirkkoherrakunta vuosina 1721—1809» hän julkaisi jo 1920. Teos on harvinaisen kypsä ja rikas sisällöltään, tekisi mieli sanoa: uudenaikainen. Laajempiin varhaisjulkaisuihin kuuluu myös »Kansankalenteri ja karjan laitumella pitäminen» (Kotiseutu 1922).

Seuraava laaja teos, alallaan tavaltaan ensimmäinen laatuaan maassamme, oli »Varsinais-Suomen yhteiskunnallista kansankulttuuria». Vaikka teos vuoteen 1938 mennessä, jolloin se ilmestyi, oli osin vuosia levännyt käsikirjoituksena, siitä kuitenkin jäi ulkonaisista syistä pois joitakin alkuperäiseen suunnitelmaan kuuluneita lukuja. Ne tekijä on myöhemmin julkaissut: Myötäjaismaata Varsinais-Suomessa, Varsinais-Suomen yhteismetsien käytöstä, Varsinais-Suomen kansanomaisesta maanvuokrauksesta ja Varsinais-Suomen vanhemmasta rajalaitoksesta. Kaikki nä-

mä ovat varsin huomionarvoisia ja ennestään tuntemattomaan ainekseen perustuvia tutkielmia. Kyläyhteiskunnan rakennetta koskevia kuvauksia E. A. Virtanen on julkaissut Hauholta, Vähästäkyröstä ja Ilomantsista sekä yleisesityksen koko Suomesta: »Kyläyhteiskunta ennen isoa jakoa.»

Suurimman mielenkiinnon kohteena E. A. Virtasen tutkijantyössä ovat olleet alkukantaiseen elinkeinoelämään, siis metsästyksen ja kalastukseen sekä kaukometsän, laidunten ja niittyjen nautintaan liittyvä tapaoikeus. Tältä alalta on hänen laaja väitöskirjansa »Itäkarjalaiset yhteiskalastamot ja kalastusyhtiöt», jota Virittäjässä selostettiin 1950 (ss. 344—346), samoin hänen muut huomattavimmat vertailevat tutkimuksensa: »Über das Jagdrecht der Karelier», »Iakttagelser rörande östlapparnas fångstlag» ja »Hunting on another man's ground.» Näihin liittyvät myös useat pienemmät tutkielmat.

Laajassa julkaisuutoiminnassa on merkittävänä lisänä vielä mainittava E. A. Virtasen suorittamat käännöstyöt, joista tärkeimmät ovat Rafael Karstenin »Naturfolkens samfundsliv», Edv. Westermarckin »Äktenskaps historia» ja Kaj Birket-Smithin laaja »Kulturens Veje», joka ilmestyi 1951. Ja ennen kaikkea on mainittava Virtasen pitkäaikainen, laaja ja tekijänsä kannalta epäkiitollinen mutta lukijoiden kiitollisuuden saavuttanut toiminta uusien tieteellisten tutkimusten arvostelijana ja selostajana. Hänellä on taito saada tutkimuksista esiin keskeisin tulos ja kyky esittää sanottavansa selkeästi, miellyttävästi ja asiallisen tyylikkäästi. Virittäjänkin lukijat ovat saaneet nauttia monista E. A. V:n kirjarvosteluista.

Tutkijana prof. Virtanen on analyyttikko, joka antaa aineiston puhua

ja joka esittää tuloksensa niukoin, varovaisin mutta selkein sanoin. Hän on ennen kaikkea uuden tutkimusaineiston ahkera ja uupumaton kerääjä, joka ei työssä laske vaivojaan. Vaikka hän on käyttänyt jo runsaan miehen iän ylioppilaana linjoittamansa rai-

vion hedelmälliseen viljelyyn, odotamme häneltä vielä paljon etenkin suomalais-ugrilaiselta alalta, jonka piiriin hän on viime vuosina akateemisen opetustehtävän ohella kohdistanut tutkimustyönsä.

K. V.